

699 III/14

1. TÜRKİYE KOMÜNİST GENÇLER BİRLİĞİ

TSA 1908-1925 adlı kitabımda, TKGB ile ilgili pek az bilgi vardır.

Bunların ilki, (merhum Kerim Sadi'den) Şark Halkları Kullayını sırasında Baku'da bir de «Şark Gençlerinin Kongresi» toplandığı ve bundan sonra, herhalde TKP 1. Kongresince seçilen «TKGB Teşkilât Bürosu»nun, 1920 Kasımında Baku'da Gençler Dünyası diye bir dergi çıkardığıdır (s. 217/dn. 208). İkincisi, (S. Velikov'dan) Dr. Şefik Hüsnü Değmer (Mazhar takma adıyla) 1922'de Bulgaristan KP Kongresinde kardeş parti temsilcisi olarak Sofya'ya giderken, onun yanısıra TKGB temsilcisi İsmail Hakkı'nın da BKGB toplantısına katıldığıdır, (s. 330/dn. 44).

Üçüncüsü, Komintern'in 4. Kongresinde, THİF adına TBMM Hükümetine karşı yayımlanan protesto bildirisinin altındaki imzalardan birinin de, «Türkiye Komünist Gençler İttifakı İhzarı Bürosu'ndan Nedim» (?) olduğudur (s. 272/dn. 256).

Dördüncüsü, (F. Tevetođlu'dan) İstanbul Valiliğinin Dahiliye Vekâletine 26 Mayıs 1923 tarihli yazısına göre: TKGB Askerî Tıbbiye ve Sanayi talebeleriyle aydın işçiler arasında örgütlenmiştir. Örgütün genel sekreteri [Ali] Cevdet, [yönetim kurulu] üyeleri Hasan Âli, Galip, Vasıf ve Sâmih beylerdir (s. 328/dn. 43).

TKGB için ayrıca Şişmanov raporuna bakınız: Türkiye basımı, s. 122-23. Bu kaynakta örgütün kuruluş tarihi 4 Eylül 1921 olarak veriliyor.

Anlaşılan, bütün KP'ler gibi, TKP tarafından da bir yan örgüt olarak Gençler Birliği kurulmuştur. Moskova'daki Merkezî Devrim Müzesi'nde TKGB ile ilgili beş belge bulunmaktadır. Bunlar, Türkiye'ye gönderilmek üzere, Moskova'da Ali Cevdet ve (akrabası) Hasan Âli (Ediz)'ce hazırlanmış olmalıdır.

VII. TKP'İN YURTDIŐINDAKİ BAŞKA ETKİNLİKLERİ

İlk bölümlerde, Mustafa Suphi'den sonra Türk solcularının 1921-22 yıllarında Sovyetler Birliği'ndeki etkinlikleriyle ilgili birtakım belgeler görmüőtük. Burada da, aynı çevrenin gençlik, işçi örgütleri ve eğitim kuruluşlarıyla ilgili 1923-24 yıllarına kadar uzanan çalışmalarının bazı izlerini sunacağız.

KUTV (Dođu Emekçilerinin Komünist Üniversitesi), başlıbaşına irdelenmek gerekir. Bu kurum ve Türkiye'den gidip orada eğitilenler hakkındaki bilgilerimiz, hâlâ hayli eksik. Yine de bu konuyu ayrı bir yazıda işlemeyi umuyorum.

1. Önü-arkası elyazısıyla, teksir edilmiş, tek yapraktan ibaret *Tahkikat Varakası*, yani Rusların «anket» dedikleri, bildirim formülleri. Bunlardan 30220/8 numarada (a) ve (b) diye kayıtlı (birbirinden küçük farkları olan) iki tane vardır.

Formüllerin birer yanı (kesilmek içinmiş gibi) nokta nokta ayrılmıştır. Burada :

« ... Teşkilâtı

Seri —

Sıra No —

Tarih:

Tarih-i vürudu: » yazmaktadır.

Başka bir dilden çevrilmiş benzeyen bildirim soruları aynen şöyledir:

- «1 — İsim ve Şöhretiniz
- 2 — Yaşınız
- 3 — Hangi işle meşgulsünüz (rençber, işçi, memur, talebe)?
- 4 — Sanatınız nedir?
- 5 — Ne zamandan beri çalışıyorsunuz?
- 6 — Ne kadar maaş alıyorsunuz?
- 7 — Adresiniz, nerede ikamet ediyorsunuz?
- 8 — Çalıştığınız yerin adresi?
- 9 — Geceleri çalışıyor musunuz?
Kaç saat çalışıyorsunuz?
- 10 — Bunun için fazla ücret alıyor musunuz?
- 11 — Okumak yazmak bilir misiniz?
(sayfa 2)
- 12 — Tahsil dereceniz?
- 13 — Nerede ve ne kadar okudunuz?
- 14 — Daha okumak ister misiniz?
- 15 — Amele birliklerinde âzâ mısınız?
Ne vakit girdiniz?
- 16 — Hangi birliktesiniz [ötekinde: Hangi birlikte çalışıyorsunuz]?
- 17 — Fabrika, imalâthane veya kumpanyalarda âzâ mısınız?
Ne vakit girdiniz?
- 18 — Fırkaya dahil misiniz?
- 19 — Komünist Gençler Birliği'nde âzâ mısınız?
- 20 — Boş zamanlarınızı neyle geçiriyorsunuz?
- 21 — Askerlikle alâkanız var mıdır?

701

22 — Malûl müsünüz?
23 — Gençler Birliği'nde ne iş görebilirsiniz?
Tarih İmza
Mülâhazat»

2. Süreli yayın organı *Zincirbend Gençlik*'in bir buçuk sayıs. 30220/10 numarada kayıtlı, 40 x 25 cm. boyunda, 8 sayfalık bir dergi:

Sene 1, Sayı 5, 15 Ağustos 1922. Arap harfli elyazısıyla teksir edilmiş.

Başlık ve mottoların yanlarında Fransızca var: *La Jeunesse en chaînée* gibi.

Resim ve karikatürler de var. Örneğin ilk sayfada bir kitap açılmış, sol sayfada 19. Asır: Burjuva Hayatının Ölümü; sağ sayfada 20. Asır: İşçi Hayatının Doğuşu yazılı. İkinci sayfada TKGB'ne Komünist Gençler Beynelmileli Kâtib-i Umumişi Giglere ve Şark Şubesi Müdürü Jebirof'un imzalarını taşıyan bir mektup. TKGB Mensuplarına Gençlik Haftası için Faaliyet Programı, 2. sayfada başlayıp, 3. sayfada devam ediyor. s. 5-6'da Özdemir imzalı edebî bir deneme:

«Karanlıklar... Işıklar!...» Son sayfada bir şiir: «Kızıl Ordu» (*Armée Rouge*)

30220/6 numarada kayıtlı, aynı derginin 7. sayısının içi.

s. 3 : Balkan KGB Nizamnamesi, s. 5 : Propaganda Merkezi.

s. 6 : «Kızıl Fırça» imzalı «Kapitalizm» diye bir karikatür ve KG Enternasyonalî'nin «Üçüncü Kongremiz» başlıklı yazısı.

3. Elyazısıyla teksir edilmiş, küçük boyda iki çeviri kitap. 30220/7 numarada kayıtlı *Komünist Gençliği ve Vazifesi*. 22 sayfa.

İç kapakta: Muharriri Rus Federatif Sosyalist Şûrâlar Hükûmeti Reisi Ulyanof Lenin; İkinci Tab'ı 1922 yazılı. Kırmızı renkli dış kapakta «Kızıl Kitaplar» ibaresi var. Rusya'da hazırlandığının bir kanıtı da, çift başlı kartal filigranlı kâğıda basılmış olması.

5224 numarada kayıtlı 21 Madde. 7 sayfa. «Komünist Enternasyonalnaya duhül için Komünist Fırkaları ve âzâları

tarafından kabul edilmesi icap eden mevad."

"Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz. K.Marks" ve aynı sözlerin Fransızcası yazılı. Kapakta

"Kızıl Kitaplardan -1923 Şubat- TKGB Bürosu"

ibareleri var.